

De tabaksindustrie fluistert en de politiek luistert

In 2018 kostte longkanker alleen al bijna 700 miljoen euro aan onze sociale zekerheid. Als onze beleidsmakers echte besparingen willen realiseren, dan is het aanpakken van tabaksgebruik een bijzonder doeltreffende strategie, op alle vlakken. Maar dan moeten onze beleidsmakers wel waakzaam blijven voor desinformatie en de industrie volledig uit het politieke besluitvormingsproces weren. Dat er momenteel stemmen opgaan voor een verlaging van de accijnzen op tabak, terwijl de volksgezondheid net nood heeft aan accijnsverhogingen, is verontrustend.

Zijn we de feiten vergeten? Elk jaar sterven in België 9.000 mensen aan de gevolgen van roken. Tabaksgebruik is de belangrijkste vermijdbare doodsoorzaak. Het is verantwoordelijk voor 30% van de sterfgevallen door kanker en ligt aan de basis van 90% van de longkankers.

Al tientallen jaren worden er maatregelen genomen om de schade veroorzaakt door de tabaksindustrie te beperken. Maatregelen die mensen ontmoedigen om te beginnen met roken en rokers aanmoedigen om te stoppen. En die aanpak werkt! Uit de recentste Gezondheidsenquête van Sciensano blijkt dat het aandeel rokers tussen 2004 en 2023-2024 daalde van 27,8 % naar 17,6%.

Toch blijft het cruciaal om de inspanningen van de afgelopen jaren vol te houden en te versterken. De strategie van de tabaksindustrie is namelijk altijd geweest om zich in het politieke besluitvormingsproces te mengen, om gezondheidsbeleid te vertragen en af te zwakken. Daarbij speelt ze handig in op argumenten die bij politici gevoelig liggen, zoals de zogezegde ineffectiviteit van maatregelen, illegale handel, grensaankopen, of het argument van individuele vrijheid — wat een ironie voor een industrie die afhankelijkheid juist als doel heeft. Maar wat zijn die argumenten werkelijk waard?

Wat de zogenaamde ineffectiviteit van maatregelen betreft, spreken de cijfers voor zich: in Europese landen neemt het tabaksgebruik – dat veel strenger gereguleerd is – af, terwijl het gebruik van de nieuwe nicotineproducten, zoals de e-sigaret, toeneemt. Een treffend voorbeeld zijn de nicotinezakjes. België zag meteen de gevaren van dit product en verbood de verkoop ervan in 2023. Gevolg: het gebruik ervan blijft zeer beperkt in ons land met ‘slechts’ 0,7% van de jongeren die ze regelmatig gebruiken, volgens de

recentste Leerlingenbevraging van VAD. In landen die minder voorzichtig waren, loopt het uit de hand: in Zweden bijvoorbeeld gebruikt inmiddels bijna één op de drie kinderen orale nicotineproducten, twee keer zoveel als vijf jaar geleden.

Wat betreft de illegale handel, verdraait de industrie de feiten door het probleem te overdrijven en te beweren dat het toeneemt bij accijnsverhogingen. In werkelijkheid is er slechts een beperkte correlatie tussen de prijs van tabaksproducten en de illegale aanvoer: er zijn landen met lage prijzen die kampen met veel illegale handel, terwijl andere landen met hoge prijzen er veel minder last van hebben. Illegale handel heeft meer te maken met gebrek aan doortastend beleid dan met hoge prijzen, en mag dus niet als excuus gebruikt worden om maatregelen, waarvan de effectiviteit bewezen is, niet door te voeren.

Ook de grensoverschrijdende handel wordt door de tabaksindustrie bewust overdreven, terwijl het fenomeen in werkelijkheid grotendeels beperkt blijft tot grensregio's.

Bovendien weegt de impact ervan niet op tegen het bewezen effect van hogere tabaksprijzen, die vooral jongeren ontmoedigen om te beginnen roken. En het zijn al zeker niet die jongeren die massaal de grens oversteken om sigaretten te kopen

Hoewel we weten dat accijnsverhogingen de meest effectieve maatregel zijn om roken terug te dringen, gezondheidsongelijkheid te verminderen en jongeren te beschermen, gaan er vandaag zelfs stemmen op voor een accijnsverlaging. Dat is ronduit hallucinant! De Alliantie voor een Rookvrije Samenleving maakt zich dan ook zorgen over de invloed die de tabaksindustrie uitoefent op het beleid. De tabaksindustrie is geen sector 'zoals alle andere': ze doodt elke dag onze medeburgers, en om die reden sluit het internationaal recht haar uit van elke invloed op het gezondheidsbeleid.

Nochtans heeft België in 2005 de Kaderconventie inzake tabaksonthouding (FCTC) van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) ondertekend. Dat is een juridisch bindend verdrag dat overheden verplicht om hun beleid te beschermen tegen de belangen van de tabaksindustrie.

De tabaksindustrie maakt winst op ziekte en dood en hoort dus niet thuis aan de politieke tafel.

Alliantie voor een Rookvrije Samenleving, Kom op tegen Kanker, Stichting tegen Kanker, Belgische Cardiologische Liga, Vlaams Instituut Gezond Leven, Vlaamse Vereniging voor Respiratoire Gezondheidszorg en Tuberculosebestrijding (VRGT), Diabetes Liga, Fonds des affections respiratoires (FARES), Observatoire de la Santé du Hainaut, Service d'Etude et de Prévention du Tabagisme (SEPT).